

Margit Randaru kokkuvõte Moskvast 27.-30.aprillil 2015 toimunud koolituselt

27.-30.04.2015 toimus IAAFi esimese taseme lektorite koolitus Regionaalse Arengu Keskuses Moskvast. Koolitus toimus IAAFi TOECS (võistluste ametiisikute koolitamise ja sertifitseerimise süsteemi) programmi raames ning tegemist oli seekord ainult naistele suunatud koolitusega. Eesmärgiks siis aktiveerida naisi kergejõustikus. Eriti Kesk-Aasiast olevat muidu naistel peaaegu võimatu kuhugi koolitusele saada, kui selleks just spetsiaalseid koolitusi ei korraldata.

Osalejaid oli peaaegu kõigist endistest liiduvabariikidest: Venemaalt (2 osalejat – Sotšist ja Lipetskist), Ukrainast (2 osalejat), Valgevenest, Leedust, Lätist, Armeenias, Gruusias, Kasahstanist, Usbekistanist, Tadžikistanist, Aserbaidžaanist, Kirgiisias, Moldovast, Eestist ja ka Bulgaariast.

Koolitajateks olid Jelena Orlova ja Vadim Zelitšonok. Peamiselt olime siiski kogu koolituse aja Jelena hoole all, Vadim sai osaleda vaid mõnes praktikatunnis, kuna oli väga hõivatud Venemaa Kergejõustikuföderatsiooni presidendi kohustustega.

Tutvustusringi käigus selgus, et olen ainuke osaleja, kes oma elukutselt ja igapäevase töö kaudu ei ole kuidagi kergejõustikuga seotud ja kes ei ole ka ise kunagi kergejõustikku harrastanud rohkem kui kooli kehalise kasvatuse tunnis, asjaarmastaja ühesõnaga nagu Vadim Borissovitš konstateeris. Enamik osalejaid tegelevad igapäevaselt laste ja noorte treenimisega ja enamasti ka laste võistluste korraldamisega. Rahvusvaheliste võistluste kogemusi oli vähestel, nõ kooli spordipäeva-laadsete ürituste läbiviimise kogemust see-eest aga omajagu.

Osa meie grupist (need, kes viimase päeva banketini vastu pidasid)

Koolituse esimesel päeval saime kõigepealt ülevaate IAAFi kohtunikke puudutavast koolitussüsteemist, eelkõige siis rahvusvaheliste ametiisikute koolitamisest.

Ülejäänud osa esimesest päevast oli pühendatud koolitaja oskuste lihvimisele – koolituse ettevalmistamisest ja ülesehitusest kuni selleni välja, kuidas tulla toime pea igas grupis leiduvate vahelesegajatega. Teemaks siis eelkõige noorkohtunike (silmas on peetud neid kohtunikke, kes alles selle alaga alustamas, vanusest hoolimata) koolitamine.

Mida sellest osast kõrva taha panna ja meil rohkem kasutada kohtunike koolitamisel?

Teooria ja praktika käsikäes – paljusid määrusepunkte on väga keeruline selgitada teoorias, neid on vaja näitlikustada, kas siis videomaterjaliga, tahvlile joonistades või ka reaalselt spordihallis või staadionil järele proovides. Olenevalt koolitavate noorkohtunike taustast, võib hallis või staadionil läbiviidav koolitus olla palju mõjusam – juhul kui noorkohtunike jaoks on kergejõustik uus ala, siis ongi vaja lasta neil asju kõigepealt käega katsuda (võib ka teooriatundi kaasa võtta teatepulga või ketta või kaugushüppe paku vms), enne kui hakata teooriast rääkima. Eestis on muidugi tavaline see, et enamik algajaid kohtunikke on alaga juba varem tihedalt seotud ja seetõttu ei pruugi selline tutvumine enam vajalik olla. Igal juhul peaks praktiline ja teoreetiline info olema üksteisega seotud – teooriasse tuua näiteid praktikast ja praktikasse seoseid teooriast.

Grupi kaasamine õppeprotsessi on tunduvalt tulemuslikum kui grupile passiivse kuulaja rolli andmine. Eriti kui grupiliikmed on erinevate kogemustega, saab seda ära kasutada paludes grupiliikmetel endil üksteisele mingit teemat selgitada. Tuleb olla loominguline erinevate grupiülesannete andmisel. Kuna kohtunikutöö on ka kollektiivne tegevus, siis saab nii arendada ka noorkohtunike meeskonnatöö oskusi.

Algajate kohtunike oma peaga mõtlema õpetamine – platsil olles peab igaüks oma otsused ise tegema, seega on mõttekas juba koolituselgi niipalju kui võimalik lasta osalejatel oma peaga mõelda ja ise vastust otsida, mitte anda valmis vastuseid. Ka määrusi tuleb õppida kasutama ja tõlgendama. Kui võimalik, tuleb anda eelnevalt kodutöö, nt mingite määrusepunktidega tutvumine, misjärel on võimalik koolitust läbi viia juba selliselt, et lektor pigem küsib ja osalejad vastavad, millele järgneb arutelu.

Plaan B. Alati peab olema olema plaan B, see ei käi mitte ainult koolituse kohta, vaid samamoodi ka võistluste läbiviimise kohta. Mis siis kui elekter kaob või internet ei tööta või koolitaja arvuti ei ühildu projektoriga? Video- ja fotomaterjalide kasutamine teooria näitlikustamiseks on küll väga hea, aga peab olema alati valmis neid samu asju ka käepäraste vahenditega näitlikustama. Ja sama ka võistluste ajal - mis saab kui tehnika ei tööta või mis siis kui tuleb paduvihm?

Koolituse praktiline osa

Järgneval kahel päeval võtsime läbi enamiku kergejõustikualasid, nii teoorias kui praktikas. Koolitajateks olime me siis juba ise, igaüks tõmbas esimesel päeval endale nõ pileti temadega, mis tal tuli teooriaettekandeks ja praktiliseks ülesandeks ette valmistada. Meie etteastete vahele jagas Jelena kommentaare (kui vahel asi kippus rappa minema) ja jagas oma rahvusvahelisi kogemusi erinevate situatsioonide näitlikustamiseks.

Jelena oma kogemusi jagamas

Oma teooria ettekandeks võis igäüks kasutada Jelena poolt jagatud slaide või need ise teha või siis üldse ilma slaidideta rääkida, kasutades nt tahvlit. Mina kasutasin EKJL Kohtunikekogu eesti- ja inglisekeelset slaidimaterjali, mille püüdsin siis vene keeles lahti seletada, sest inglise keele oskajaid peale Jelena, Leedu osaleja ja minu selles grupis ei olnud. Koolituse töökeeleks oligi vene keel, aga nt Leedu osaleja tegi kõik oma esitlused inglise keeles ja sai kenasti hakkama. Praktilised ülesanded lisasid vaheldusrikkust, sai liikuda ja proovida erinevaid rolle (sain nt proovida heitealasid nähtamatu vasaraga ja paberist improviseeritud kettaga), ülesanded olid erinevalt ülesehitatud, nt mängiti läbi erinevaid rikkumisi, mida sportlased teevad, erinevaid situatsioone, kohtunike tegevust. Ülesannete läbiviimisel läks vaja rohkelt loovust ja improviseerimist, et leida või tekitada võistluspaik, vahendid jms. Kuigi saime kasutada kohalikku kergejõustiku treeninghalli, ei olnud seal meie käsutuses sugugi kõiki vahendeid, aga sellele vaatamata ei jäänud midagi proovimata.

Praktilised harjutused improviseeritud kaugushüppekasti ümber

Tutvumine teibaga

Kuigi selline kiirmeetodil kõigi alade läbivõtmine ei võimaldanud väga süvitsi minna, märkisin siiski üht-teist huvitavat ja kasulikku ülesse:

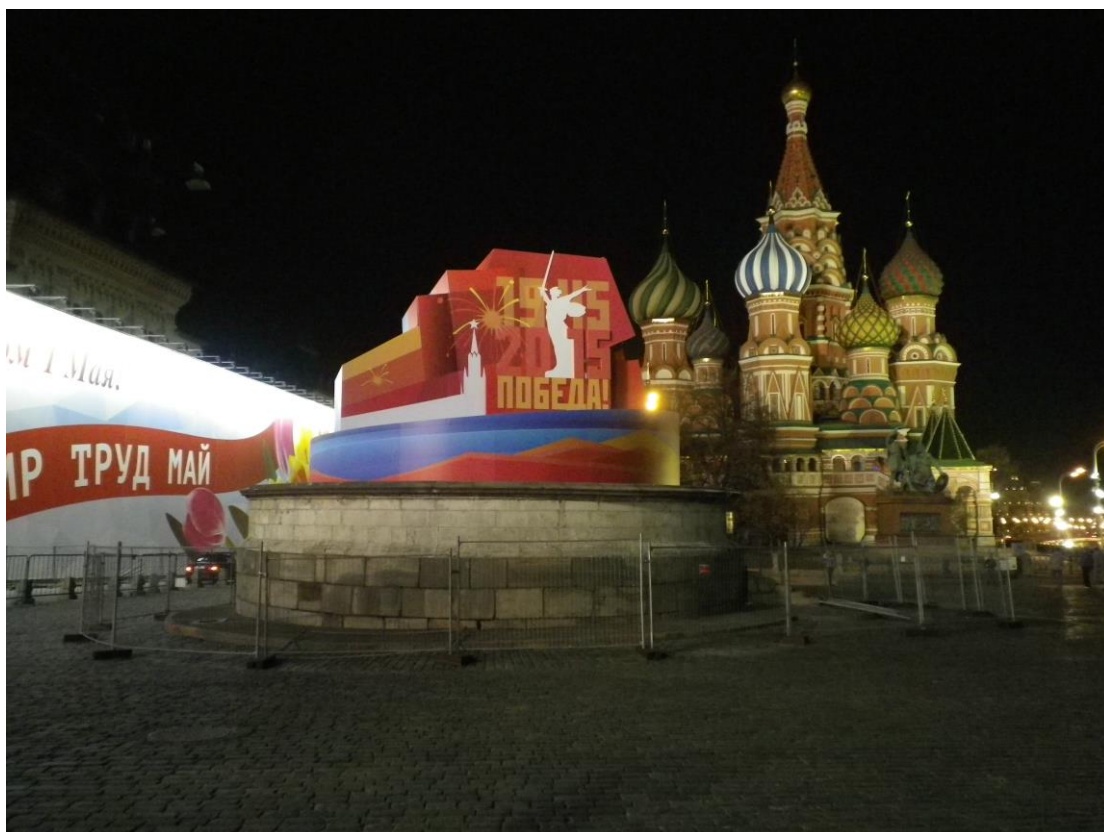
- inимтүүбид ja ametikohad võistlustel – lisaks kõigele muule, tuleb rollide jaotusel arvestada ka inimeste iseloomu ja olemusega (sh tervis, stressitaluvus, tasakaalukus jms). Ka brigaadi kokkupanemisel tuleks ideaalis arvestada inimeste omavahelist sobivust. On mõned eriti pretensioonikad ametikohad, nt TICi juht (peab olema äärmiselt rahulik ja tasakaalukas inimene), kogunemiskoha referee (enesekindel juht, kes suudab valitseda kaost), jookside peakohtunik (inimene, kes on valmis *non-stop* mööda staadioni ringi jooksmas ja käigu pealt ka otsuseid tegema).
- võistluste arst – peab ka tundma piisavalt võistlusmäärusi, et saaks otsustada, kes võib võistlemisest loobuda meditsiinilistel põhjustel.
- protestimisest – kui keegi soovib esitada ametlikku protesti, siis alati tuleb võimalusel enne näidata või koos vaadata olemasolevat (video)materjali ning lasta siis otsustada, kas esitada protest või mitte. Kõik protestid ja nende lahendid peavad olema TICis üleval, et kõik osalejad ja võistkonnad saaksid nendega tutvuda.
- jookside peakohtunik peab teadma muuhulgas ka seda, kui palju aega võtab veetakistuse täitmine. On juhtunud ka suurtel võistlustel, et viimasel hetkel avastatakse, et veetaksituses pole vett – siis on vaja jooksu edasilükkamiseks teada orienteeruvat aega, mis kulub takistuse täitmiseks.
- käimine väljaspool staadioni – oluline, et tee kogu trassi ulatuses oleks sile ja puhas. Iga puuleht või kivike võib olla käijale ohtlik (jooksudistantsidel ei ole asi nii hull). Trassil peab olema piisavalt vabatahtlikke abilisi, et kõik joogitopsid, –pudelid jm praht saaks kohe ära koristatud.
- ümberhüpped – üldjuhul kirjutatakse võistluste juhendisse sisse, kas ümberhüppeid sellel võistlusel tehakse või mitte. Võistluste tehniline delegaat võib seda otsust võistluste käigus muuta (igal üksikjuhul vastavalt võistlejate endi soovile). Muidugi, kui võistlejad omavahel kokku lepivad, et nad edasi ei hüppa, siis pole tehnilisel delegaadil just erilist valikut otsuse tegemisel.
- teatejooksud – jooksu vahetustes on nüüdsest kohustuslik selgitada jooksjatele, kus asub vahetusala, kust algab hoovõtuala jne. Vahetustes tuleb üle kontrollida ka võistlejate peopesad! On olnud juhuseid, kus peopessa kleebitakse läbipaistev kahepoolne teip, mida mida ilma spetsiaalse kontrollimiseta ei pruugi märgata. Muidugi, ka kogunemiskohas peab olema eelnevalt põhjalik kontroll, et teatejooksjatel võistluspaika minnes ei oleks kaasas selliseid „kahtlaseid esemeid“ nagu läbipaistev teip, liim jms ja vahetusalas peavad kohtunikud oma võistlejaid hoolega jälgima ka enne jooksu algust.
- Teatejooksu võistkondade viimane ülesandmine/muudatus peab toimuma 1 tund enne teatejooksu kogunemiskohas registreerimise algust (meil tavapäraselt 1 tund enne jooksu algust). Peale seda on võimalik teha muudatusi ainult tõsise vigastuse korral (vahetades ainult viga saanud võistleja, teisi etappe vahetada, ega ringi tõsta ei saa) ja selle otsustab võistluste tehniline delegaat meditsiindelegaadi (või võistluste arsti) arvamuse põhjal.
- kogunemiskoht peab väga tõhusat kontrolli tegema ka teistel aladel peale teatejooksu, et väljakule ei satuks midagi keelatud. Just rahvusvahelistel võistlustel on meil juhtunud, et võistlejad tulevad platsile tulnud sammumärkidega, reklaaminõuetele mittevastavate

rätikutega jms. Kogunemiskohta ei sobi eestlaslik tagasihoidlikkus ja võistlejate kotid tuleb „julmalt“ läbi vaadata, sh kosmeetikakotid jms. Seejuures, kui leitakse midagi keelatud, tuleb võistlejale seletada, miks see keelatud on ning pakkuda võimalust anda see kraam oma treenerile või mõnele teisele võistkonna esindajale üle, kui keegi juhtub läheduses olema. Viimase variandina peaks olema kasutuses asjade konfiskeerimine ja TICi saatmine (sest see on sportlasele ebamugav ja tekitab ka meile endale lisatööd).

- distantsikohtunikud – distantsikohtunike õige asetus on kahe tõkkerea vahel, mitte tõkkereaga kohakuti. Kahe tõkkerea vahel paiknedes on võimalik hoopis paremini näha tõkke ületamisel toimuvaid rikkumisi, seejuures iga kohtunik jälgib nii endale eelnevat kui ka järgnevat tõket (nii et kokkuvõttes jälgib igat tõkkeületust 2 kohtunikku). Sirgel joostavate tõkkedistantside puhul peab lisaks olema 2 kohtunikku distantsi kummaski otsas – stardis ja finišis.

Koolituse viimasel päeval ootas meid ees kirjalik eksam. Eksam koosnes umbes 60 küsimusest, alustuseks valikvastustega küsimused ja lõpetuseks situatsioonilahendused. Eksamit oli võimalik sooritada nii vene kui inglise keeles ja kuuldavasti sooritasid 17 osalejast 16 eksami edukalt.

30.aprilli õhtul ootas meid teistele Moskvast koolitusel käinutele juba tuttavas restoranis „Oaas“ (mis peitus Kehakultuuri Instituudi keldriavarustes) uhke pidulaud. Osad kursuselased lahkusid juba samal õhtul, ülejäänud 1.mai varahommikul. Minul oli võimalus 1.mail veel veidi Moskva linnaga tutvust teha ja vaatamata kohalike hoiatustele ummikute, demonstratsioonide ja liiklemisraskuste osas, oli linnas turvaline (keskmiselt üks militsionäär 3 ruutmeetri peale), ühistransport liikus laitmatult ning mõned ametiühingute miitingud ei seganud kuidagi.

Kuigi koolituspäevad venisid üsna pikale (tavaliselt 9.00-19.00), jõudsime ka nädala jooksul pisut linnaga tutvumas käia. Linn oli 1.mai ja 9.mai pidustuste puhul üleni ära ehitud. Vastavaid õnnitlusi (nii 1.mai kui ka 9.mai puhul) olid kõik kohad täis – kõikvõimalikul kujul ja suuruses – suure võidupäeva puhuks Georgi lindiga kaunistatud jäätisepakendid, kommid, tervitused metroorongi ustel ja metroo valjuhääldis, majasuurused plakatid Punasel väljakul jne. Isegi Aerofloti lennukiga Tallinnas maandudes ei unustatud saabuvate tähtsate pühade puhul õnnitlemast. Veel 30.aprillil käis Punase väljaku ümbruses kiire askeldamine – täisjõus mehed pesid käsitsi kaltsuga nühkides Kremli müüri ääres igavese tule juures trepiastmeid, sealsamas värvis teine brigaad väravaposte. Ikka nii, et üks mees värvib redeli otsas, samal ajal umbes 7 tükki seisab redeli ümber ja seletab miskit asjalikul ilmel. Maharullimist ootasid muruvaibad (ja arvestades nende vaipade üsna pruunikat ja närbunud olekut, ma ei imestaks üldse, kui need pärast lahti rullimist ka veel roheline värviga üle võõbati).

Täna Eesti Kergejõustikuliitu enesetäiendamise võimaluse eest! See oli minu jaoks igati väärt ja motiveeriv kogemus. Ja hea meel on tõdeda, et Eesti on nii kergejõustikuvõistluste korralduse kui ka kohtunikutegevuse poolt positiivsena silma jäänud – mitmel korral mainiti meid positiivse näitena.

Vt ka koolituse kokkuvõtet Moskva Regionaalse Arengu Keskuse kodulehel:

<http://www.iaaf-rdc.ru/index.php/ru/novosti/76-kursy-po-programme-toecs-sistema-obucheniya-i-sertifikatsii-ofitsialnykh-tehnicheskikh-lits-dlya-lektorov-pervogo-urovnya>